

A KIS ÚT

Gyakran esik szó a szülők jelentőségéről és felelőségéről a gyermeknevelésben. Tudom, hogy a katolikus szülőket nem mentheti fel semmilyen ok az alól, hogy gyermekük vallásos neveléséről és neveltetéséről gondoskodjanak. Erről többször hallunk a szentbeszédekben is. Arról azonban már kevésbé, hogy miként történjék ez a nevelés. Nem mindenki járatos a hittanban annyira, hogy gyermekét tanítani tudná, sokszor még kérdéseire sem tud válaszolni. A Kis Út irt ugyan már erről a kérdésről, de mindég más fókuszpont mellett. Többen szeretnénk, ha ezzel az anyyira jelentős problémával kapcsolatban kapnánk néhány, elsősorban gyakorlati szempontot.

Kérésének készséggel teszünk eleget és minden különösebb bevezetés nélkül mindjárt rá is térünk a tárgyra. A család nevelő hatása valóban pótolhatatlan, arra a mai fejlett színvonalú pedagógia is szünet nélkül hivatkozik. A pedagógus eredményes munkájában a szülőkkel való együttműködésre támaszkodik, a család esetleges ellenkezése nagyban megnehezíti vagy le is ronthatja erőfeszítésének eredményét. A hit kérdésében is ez a helyzet. A hitoktatás nem tehet mást, mint elsősorban tudásanyagot közvetít, utat mutat és igazságot hirdet, de hogy az út és igazság mellett élet is legyen, azt a kegyelemeszközökkel való élés biztosítja s hogy ezekkel hogyan éljünk, azt a gyermeknek elsősorban a szülői háztól kell megkapnia.

Az első és legfontosabb elv: ne szavakkal, hanem példával, katolikus élettel neveljünk. Ehhez nem kell semmilyen teológiai tudás, vagy magyarázóképeség, vagy pedagógiai szakjártosság. A család lelki légköre legyen következetesen katolikus. Nem hangzatos mondas, de majdnem teljes egészében általánosítható igazság, hogy a szentek édesanyjuk karján kapták a szentségre vezető első nagy kegyelmeket.

A katolikus életre való nevelésnek valóban a legkorábbi gyermekkorban kell elkezdődnie. A lélektan azt állítja, hogy az értelem nyiladozása idején kapott élmények — bár rendszerint tudat alatt — az ember egész életére döntő hatásúak lehetnek. Mint ahogy a beszélni tanuló kisgyermekkel nem szabad gügyögni és selypíteni, mert akkor a gyermek is ezt tanulja meg, éppen úgy teljesen helytelen a kis gyermeket komolytalanul venni a vallás dolgaiban. Ne kicsinyítsünk, ne „meséljünk” és semmilyen körülmények között ne mondjunk valótlant. Már a kisgyermek lel-

kében is a vallás legszilárdabb alapjait kell leraknunk, s ha látszólag nem is érti, és ha az az ösztönös megérzésünk, hogy a gügyөгő kicsinyítés közelebb hozza a vallás igazságait a gyermeki lélekhez, akkor se járjunk ezen a kitaposott, de helytelen úton és ne engedjük azt sem, hogy mások így bánjanak gyermekeinkkel. Istenkéről, Jézuskáról, angyalokról soha ne beszéljünk. A Krisztus Urunk előtt élt gyermekded lelkű népeket a szentírás elsősorban Isten végtelen hatalmának és szentségének kinyilatkoztatásával kezdte előkészíteni a megváltásra. A gyermeki lélek igényli a fölötte lévő és biztonságot adó erőt és hatalmat, szüleire is így néz. Legelőször arról beszéljünk és arra tanítsuk a gyermeket, hogy milyen hatalmas az Isten és, hogy ő mindnyájunk atyja. Szent az Isten és amikor imádkozunk, szentül kell viselkednünk. Első imádság minden esetre az Úr imája, a Miatyánk legyen. A legkisebb gyermeknél is vigyázzunk arra, hogy játékos kis életét élesen megkülönböztessük imáitól. Tudja, hogy ez valami egészen más, nem hétköznapi. A hagyomány szerint a Boldogságos Szűz már négy esztendő korában elszakadt szüleitől és a templom szüzei között nevelkedett az ószövetség kemény szellemén. A gyermek más, mint a felnőtt, de ne értékeljük le emberi személyiségét, ne tartjuk játéknak és ne tételezzünk fel túl keveset róla. Az idén volt nálunk egy négyesztendő első áldozó kisleányka. Eredetileg szó sem volt arról, hogy első áldozó legyen, csak hétéves kis néniével járt el az oktatásokra, mert az édesanyja nem tudta hol hagyni. Végül is kiderült, hogy hallomásból mindent tökéletesen megértett és megtanult és kérdéseinkre világosan válaszolt, s lelkében akkora keserűséget és csalódást jelentett volna, hogy ő nem veheti magához az oltárszentséget, hogy

szinte kényszerített minket, engedjük első áldozásra. A miséken azóta is példásan viselkedik és megható buzgósággal áldozik. Kivétel? Én azt hiszem, a lemaradottabb gyerekek a kivételek, az átlaggyermek lelkében a kegyelem nagyon korán kezdi működését, hacsak a szülők maguk le nem rontják.

Ne kicsinyítsünk tehát, de ne is hazudjunk soha. Eléggé el nem vethető rossz szokás, ha a szülők egyenesen büszkék arra, hogy gyermekük még iskolás korában is „hiszi”, hogy a Jézuska vagy az angyalka hozza a karácsonyfát. Saját gyermekkoromra visszaemlékezve szinte magam előtt látom azt, hogy már öt éves koromban testvéreimmel és hasonló korú unokatestvéreimmel — voltunk akkor hatan gyerekek — a kulcslyukon lestük, hogyan díszítik a karácsonyfát és csak azért *tettünk úgy*, mintha elhinnénk, hogy az angyalka csengetett, mert nem akartunk szüleinknek csalódást okozni. Nem belemagyarázás ez, mi akkor ezt valóban így éreztük és meg is beszéltük, hogy nem világosítjuk fel szüleinket. Viszont az ilyen hazugságokban, vagy ha úgy tetszik, jóindulatú kegyes csalásokban lehet a magva a későbbi Istentől való teljes elfordulásnak. Az Isten megmarad istenkének, a gyermekkor kedves emlékének, egy dobozzal a bubussal és az Árgélus királyfival.

Ha kis gyermekeinknek a vallásról beszélünk, sohase mondjuk azt, hogy „mesélünk”. Szigorú követelmény, hogy a hitoktatók a legkisebeknél se mondják soha azt, hogy „elmesélem nektek — például — a vízözön történetét”. Sohase mondjuk azt, hogy „elmeséljük”, sőt hangoztassuk következetesen, hogy amit mondunk, az nem mese, hanem hitünk szerint valóságosan megtörtént. A különböző és még most is sok helyütt megtalálható „Jézuska-legendák” akármennyire is bájosak a felnőttek számára, a gyermekben csak zavart okoznak és rontják a szentírás tiszteletét és komolyságát.

Arra is nagyon vigyáznunk kell, hogy a vallás kérdéseiről mindég méltó körülmények között beszéljünk. Egy konvertita mondotta el azt a ma már iskolapéldának számító élményt, hogy édesanyja rongyos harisnyák foltozása közben beszélgetett vele Istenről, és benne tudat alatt ez a két él-

mény összeforrt, később mindég taszítást és megvetést érzett, ha a vallásról volt szó, míg tudatalattijából egyszer fel nem bukkant a gyermekkori élmény. Csak akkor tudta ellenszenvét leküzdeni.

A nagyobb, iskolás korú gyermekeknél már más kérdések is felmerülnek. Itt a tudatosan figyelő gyermek felé a magától értetődő, következetes jó példa, a katolikus családi szellem a legfontosabb. Minden lelkipásztornak az a tapasztalata, hogy az ilyen családokban felnőtt gyermekekben az elemi vallási kötelezettségek szinte magától értetődően jelentkeznek. Nem kevés ilyen család van ma is. A vasárnap megszentelése, a böjtök és önmegtartózkodások megtartása természetes dolog. Szerencsés az a gyermek, aki el sem tudja képzelni, hogy édesapja vagy édesanyja vasárnap nem megy el misére, vagy hogy nem tartják meg a böjti parancsot. Persze, a gyermeket misére „küldeni”, következetes példa nélkül, könnyen azt eredményezheti, amit annakidején a diákok kötelező vasárnapi misehallgatása (elmulasztása igazolatlan órák számított!). Gyakori következménye volt annak, hogy az iskolai kényszer megszüntével az ifjú „felszabadult”, nem kellett többé misére mennie, de attól kezdve kerülte is a templom táját.

A hitre való nevelésben is csak akkor teljesítjük jól hivatásunkat, ha azt a szeretet találékonyságával tesszük. A fiatal lelket minden érdekli, helyesebben még sokkal nyitottabb az egész, a mindenség és örökkévalóság felé, mint a saját gondjaiba beszűkült felnőtt. Szaporodnak az élményei, csak persze még rendezetlenek. Rendezetlen élménytömeg: voltaképpen ez a kamaszodó lélek nagy vívódásainak alapja. A találékony szeretet ilyenkor nem a felnőtt nagyképű bölcsességével jelent ki kategorikus igazságokat, hanem a fejlődő léleknek járó megbecsüléssel — s ez nagyon fontos — *megengedi*, hogy az érdeklődő fiatalok részt vehessenek a felnőttek társalgásában. Kamaszkori élményem — de bizonyára így van vele mindenki —, hogy mennyi mindent tanultam a felnőttek beszélgetéseiből. *Szabad* volt ott lennem! Semmire sem tanítottak egyenesen, csak füleltem és kezdtek a dolgok rendeződni. Persze a kérdésekre türelmesen és helyesen

kell válaszolni. A hitre való nevelésben a család akkor éri el a legjobb eredményt, ha a felnőttek beszélgetései hatására az ifjú lélek gondolkodni kezd és mohón kérdez. Ha viszont az otthoni környezetben vallásról, Istenről, megváltásról, egyházzal, az egyházat érintő kérdésekről, mint például a zsinat, stb. egyáltalában sohasem esik szó, mert magukat a szülőket is csak a hétköznapi gondok foglalkják le, akkor nem várhatjuk, hogy a gyermek a hitoktatási órán ne vegye a vallás kérdéseit is tantárgynak, amit ugyan jól megtanul, de életményévé nem válik.

A korai ifjúkorban a legnehezebb a vallásos nevelés felelősségteljes hivatásának eleget tenni. Ha szabad így kifejeznünk: ez a „tékozló ifjak” korszaka, az emberi életben talán ilyenkor a legkevésbé fogékony a lélek az örökkévalóság irányában, hiszen az még oly messzinek látszik, az élet pedig mámorítóan gazdag és mámorító a felnőtté válás gondolata is. Hivatásra való készülés, sport, első szerel-

mek, szórakozások ideje ez. Sokszor súlyos botlásoké is. Hogyan viselkedjék a katolikus család a „maga útját” járó ifjakkal? Bölcsességét csak az evangéliumból tanulhatunk. Szidással, korholással, erőszakoskodással csak a keserű családi jelenetek számát szaporítjuk, s ha ezekbe a viszálykodásokba szerencsétlen módon belekeverjük a vallást és abban keresünk szövetségest, könnyen többet ártunk, mint amennyit használunk. A tékozló fiú atyja úgy kapta vissza fiának elvesztett lelkét, hogy az ifjúság forgószelében elsodort lélekben megmaradt a biztos tudat: van egy hely a világon, ahová mehet: az atyai ház. Ha az ifjú lelkében sikerül kifejleszteni a teljes bizalmat szülei iránt, ha tudja, hogy megértéssel és nem szüntelen korholással találkozik, akkor a felénk forduló bizalom alapján rávezethetjük őt arra, hogy élete földi céljainak igaz keresésében most van legnagyobb szüksége a kegyelem erejére, csakis ez védi meg őt a meggondolatlan és talán végzetes kisiklásoktól.

Egls István

N A P L Ó

A MISESZÖVEG ILLUSZTRÁLÁSA A SZENT ISTVÁN-PALÁSTON. A pannonhalmi könyvtár előszobájában páratlan egyháztörténeti műkincset talál az érdeklődő: első királyunk, Szent István egyik misepalástját. Ennek a kazulának díszítményei, képei — mint bizonyítani fogom — voltaképpen nem egyebek, mint a *Missale Romanum* miseszövegének illusztrációi.

Maga a palást az idők folyamán már rengeteg vitára adott alkalmat, számtalanszor foglalkoztatta mind a bel-, mind pedig a külföldi szakembereket, egyház-, illetve művészettörténeti kutatókat. Ma már mondhatni — abban a helyzetben vagyunk, hogy csaknem teljes bizonyossággal feleletet tudunk adni a vele kapcsolatban felmerült szinte valamennyi kérdésre.

Ma már bizonyosra vehetjük, hogy első királyunkról két miseruha maradt ránk: az ún. festett előminta 1031-ből és a hímvett koronázási palást, melyet a Konstantinápolyból hazatérő III. Béla királyunk koronázásakor használtak első ízben (1173). Ezt a két különböző miseruhát a későbbi időkben egymásra varrták úgy, hogy a festett előminta létezése feledésbe ment. Csak miután a meglehetősen hosszú kazula alsó széle a használat folytán megkopott, kirottosodott, s javítás céljából a foszlott sávot — elől 18, hátul 5 centiméter szélességben — szabálytalanul levágták, tűnt elő ez a második miseruha.

Ez a festett előminta, melyet Pannonhalma 1775 óta őriz, mint már említettük, 1031-ből való, azokból az időkbeli, midőn Szent István Koppányt legyőzte, Keánt megfékezte. Akkor iratott kiváltság és adománylevelet Pannonhalma számára s akkoriban építtette a Boldogságos Szűz székesfehérvári templomát is, amelynek felszentelésére hímezte ezt a palástot. Ezt a kazulát egyébként Szent Gellért is magára öltötte abból az alkalomból, midőn Fehérvárott Nagyboldogasszony ünnepén nagyhatású szentbeszédét mondotta a „Nafénybe öltözött Asszony-ról”. (*Századok*, 1925. 376—80.)

Hogy Pannonhalma őrizi a koronázó palást ún. előmintáját, azt *Mihályi Ernő* minden kétséget kizáró érvekkel kimutatta (*Magyar Művészet*, 1928. 1.